

Språkträdgården

– material för uppföljning av barns
språkutveckling i förskolan

Språkträdgården

– material för uppföljning av barns språkutveckling i förskolan

Språkträdgården är ett material som kan stödja förskolans arbete med att systematiskt följa upp varje barns språkutveckling. Utifrån uppföljningen kan ni utforma en språkfrämjande undervisning. Materialet kan hjälpa er att fånga upp de barn som behöver mer stimulans eller särskilt stöd för att utveckla det svenska språket. Det innehåller exempel på undervisning som kan främja både yngre och äldre förskolebarns språkutveckling. Språkträdgården kan därmed bidra till en undervisning där språklig mångfald ses som en tillgång och där varje barns språkutveckling får möjlighet att blomstra.

Förskolläraren har ansvar för undervisningen i förskolan, men arbetslaget har gemensamt ansvar för att stimulera och följa upp barns språkutveckling.

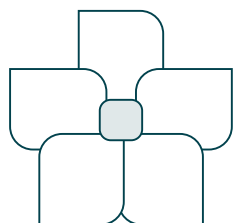
Materialet kan därför användas av såväl förskollärare som alla som ingår i arbetslaget. Det kan användas fristående eller som komplement till andra uppföljnings- och undervisningsmaterial. Det är därmed ett flexibelt stöd för ett långsiktigt och hållbart språkutvecklande arbete. Här är även samverkan med vårdnadshavare betydelsefull. Det kan bidra till en mer heltäckande bild av barnets språkanvändning i olika sammanhang.

Språkträdgården har tagits fram i samarbete mellan Skolverket och forskare vid Göteborgs universitet, Högskolan Kristianstad, Jönköping University och Stockholms universitet.

Om Språkträdgården

Språkträdgården består av:

- material att använda för observation av varje barns språkutveckling, stöd för analys av barns språkutveckling och exempel på språkfrämjande undervisning
- forskningsbakgrund
- sammanfattning av forskningsbakgrunden
- information till huvudman och rektor.

Materialet innehåller stöd för hur förskollärare och alla som ingår i arbetslaget kan observera varje barns språkutveckling. Det ger även stöd för att tillsammans analysera observationerna och planera för fortsatt språkfrämjande undervisning.

Till materialet hör också en forskningsbakgrund som lyfter fram den vetenskapliga grund samt beprövade erfarenhet som materialet vilar på. Det finns också en sammanfattning av forskningsbakgrunden. Tanken är att förskollärare och arbetslaget läser forskningsbakgrunden eller sammanfattningen inför arbetet med uppföljning av barns språkutveckling. Materialet innehåller också information till huvudmän och rektorer.

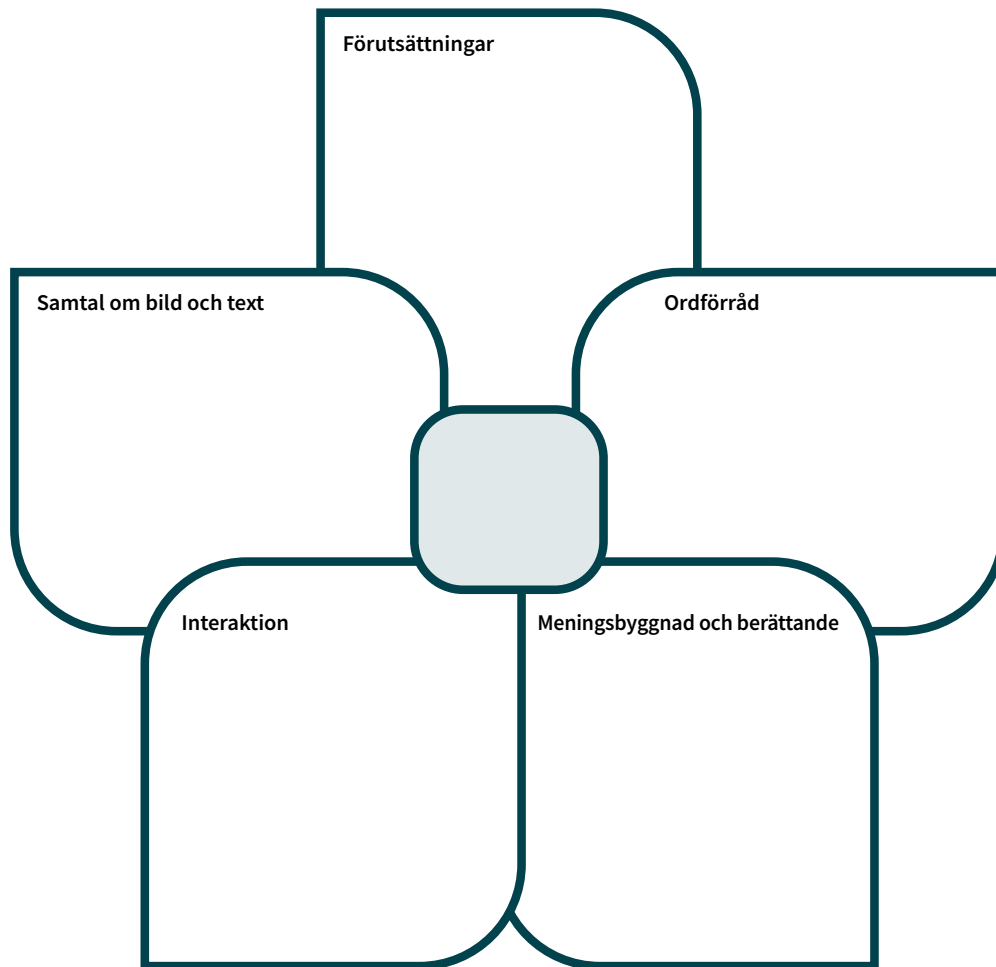
Så här använder ni materialet

Observationsunderlagen är utformade som blommor med plats för att notera vad barnet säger och uttrycker. Anteckningarna görs i blommans olika kronblad. Blommorna kan antingen skrivas ut eller fyllas i digitalt i det skrivbara dokumentet. Det finns en blomma för barns tidiga språkutveckling – oftast yngre barn – och en för barns fortsatta språkutveckling – oftast äldre barn. Till varje område finns förslag på frågor att ställa sig under observationen. Blommorna är utformade i två varianter, en med frågorna vid blomman och en där frågorna finns på en separat sida. För att frågorna ska kunna ge ett stöd under observationen är det bra att ta del av dem i förväg.

De områden som observationsmaterialet omfattar är:

- **interaktion:** barnets språkliga samspel med andra barn och vuxna i olika miljöer
- **samtal om bild och text:** barnets intresse för läs- och skrivaktiviteter
- **meningsbyggnad och berättande:** fokus på hur barnet bygger meningar
- **ordförråd:** vilka ord barnet använder, hur och när

Ibland kan ni observera alla områden vid ett och samma tillfälle, men ibland behöver observationen kompletteras vid ett annat tillfälle.

Exempel på olika sätt att genomföra observationer:

- En av er i arbetslaget observerar ett barn och skriver ner iakttagelserna i en blomma.
- Flera av er i arbetslaget observerar samma barn vid olika tillfällen och fyller i iakttagelserna i samma blomma.
- En av er i arbetslaget spelar in en kort film- eller ljudsekvens där barnet som ska observeras deltar i en aktivitet tillsammans med vuxna eller barn. Gör sedan noteringar i blomman i efterhand, antingen på egen hand eller tillsammans i arbetslaget när ni tar del av inspelningen. Tänk även på att det finns bestämmelser för bland annat hantering av personuppgifter.

Förslag på arbetsgång

Genomför observationer

Välj en aktivitet där ni observerar barnet, exempelvis utelek, skapande aktivitet, måltid eller boksamtal. Ta fram en observationsblomma.

Gör noteringar i de olika kronbladen. Tanken är att ni ska göra ett urval av det barnet säger, till exempel 5–10 ord som barnet använder ofta – ordförråd – eller 5–6 meningar knutna till situationen – meningsbyggnad och berättande.

Analysera och planera för undervisning

Träffas i arbetslaget och analysera språkanvändningen utifrån noteringarna i varje barns blomma eller blommor.

Skriv kortfattat ner nuläget, det vill säga vad ni har sett i observationerna.

Analysera möjliga förklaringar till det som framkommit och planera hur ni ska stötta barnets fortsatta språkutveckling. Stöd för analys finns i materialet.

Planera undervisning som stöttar det enskilda barnets eller barngruppens fortsatta språkutveckling, se exempel på språkfrämjande undervisning.

Följ upp

Följ upp barnets språkutveckling kontinuerligt, utifrån det som beslutats efter den språkliga analysen och planerad och genomförd undervisning.

- Hur har barnets språk utvecklats sedan den senaste observationen?
- Vad har vi gjort för att stötta barnets språkliga utveckling och vad behöver utvecklas vidare?

Observera kontinuerligt

Gör en ny observation med stöd av en ny blomma för samma barn, på samma sätt som tidigare. Jämför den nya observationen och analysen med den föregående. Ett riktmärke är att observera och följa upp varje barn en gång per termin. Om det finns oro för ett barns språkutveckling kan det behöva göras oftare.

Ge stöd och stimulans till barn som behöver det

Det är viktigt att ta reda på vilket stöd varje barn behöver. Om ni funderar på om ett barn kan vara i behov av särskilt stöd i sin språkutveckling behöver ni informera rektor och planera hur ni ska gå vidare.

Ibland kan det finnas behov av att ta stöd från exempelvis specialpedagog, talpedagog eller logoped. Om ett barn har en språklig sårbarhet

finns möjlighet att söka råd och stöd genom Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM). Förskolan kan också ta del av webbmaterial gällande språkstörning på SPSM:s webbplats.

Exempel på språkfrämjande undervisning

Tidig språkutveckling

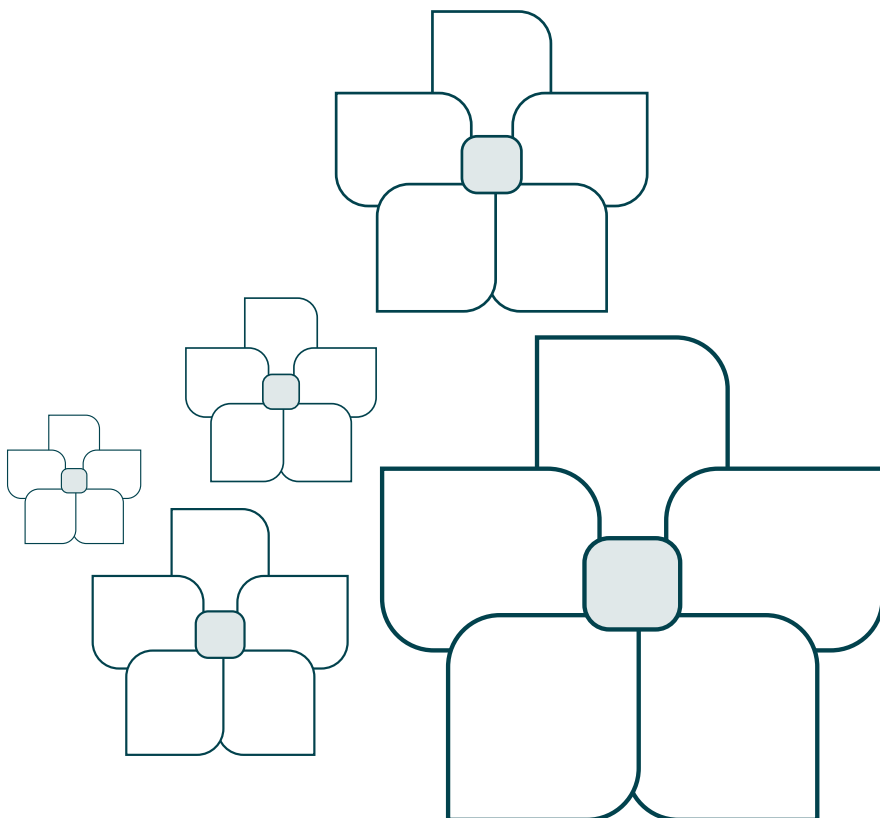
Det är förskollärarens som har ansvar för undervisningen men arbetslaget har gemensamt ansvar för att stimulera och följa upp barns språkutveckling. Här finns exempel på undervisning som förskollärare tillsammans med de som ingår i arbetslaget kan använda för planering, genomförande och uppföljning av språkfrämjande undervisning för varje barn. Här finns också exempel på vad som kan främjas samt exempel på vad förskolläraren och arbetslagets roll kan vara. Undervisningen måste dock anpassas till den egna barngruppen och enskilda barn, samt den organisation och miljö som förskolan har att förhålla sig till.

AKTIVITET	SPRÅKFRÄMJANDE SITUATION	VAD KAN FRÄMJAS?	FÖRSKOLLÄRARENS/ ARBETSLAGETS ROLL
VARDAGSSITUATION	Påklädning i hallen och exempelvis samtal om mössa, skor och byxor. Upptäck ord som hör till påklädning, som till exempel dragkedja eller knapp.	Berättarförmågan genom att barnet uppmuntras att berätta om sina kläder och hur det klär på sig dem. Barnets förmåga att bygga meningar och uttrycka sig i hela meningar om kroppen och kläder, exempelvis "Mina skor är blöta" eller "Jag knäpper jackan själv". Ordförrådet fylls på med ord som barnet behöver för att förstå situationen, vilket kan främja barnets förståelse för instruktioner och förmåga att klara av att klä av och på sig själv.	Stötta barnet att lära sig ord och begrepp genom att benämna sådant som hör till hallen, skötrummet och andra platser i förskolan. Ta er tid att prata med ett barn i taget, rikta blicken mot barnet och sätt ord på det som görs. Upprepa samma ord och fraser flera gånger för att befästa dem.
VARDAGSSITUATION	Blöjbyte i skötrummet, interaktion med ett barn i taget på skötbordet. Berätta för barnet vad som görs och benäm det som används, exempelvis vatten och ny blöja, och sätt ord på kroppsdelar.	Att lyssna till någon som uttrycker sig i hela meningar kan främja barnets förmåga att bygga meningar och uttrycka sig med flera ord i följd. Barnets ordförråd fylls på när ord kopplas till objekt, platser och händelser. Tätt språklig interaktion och ögonkontakt mellan vuxen och barn främjar den tidiga språkutvecklingen. Förmågan att delta i turtagning kan utvecklas när den vuxne benämner sådant som barnet tittar på och visar intresse för.	Fundera över det egna yrkesspråket: Använder ni fullständiga meningar och ett varierat ordförråd när ni pratar med barnen? Vänta tålmodigt in respons från barnet innan ni exempelvis byter ord. Fokusera ibland på några ord i taget, och upprepa dessa. Interagera och uppmuntra till turtagning med enskilda barn, eftersom det är grunden för språkets utveckling.
VARDAGSSITUATION	Ta tillvara på matsituationen för samtal och turtagning. Prata om maträtter, mjölk, vatten och köksföremål samt ord som "varsågod" och "tack" – ibland på flera språk om det finns i barngruppen.	Barnets språkförståelse, minnesförmåga, uppbyggnad av ordförråd och förmåga att uttrycka sig i hela och nya meningar. Barnets förmåga att själv berätta om exempelvis tidigare matupplevelser liksom förståelsen för vad andra berättar. Igenkänning av ord på språk som talas hemma kan ge en känsla av tillhörighet och förståelse för sammanhang.	Följ upp i arbetslaget vilka ord ni ska uppmärksamma särskilt vid måltider och hur ni tillsammans utvecklar yrkesspråket. Bestäm gärna fokusord. Ha en dialog med vårdnadshavare om ord som barnet använder hemma på förstaspråket. Skriv ned vid behov.

AKTIVITET	SPRÅKFRÄMJANDE SITUATION	VAD KAN FRÄMJAS?	FÖRSKOLLÄRARENS/ ARBETSLAGETS ROLL
LEK	Utevistelse; interagera språkligt med ord som "hinkar" och "spadar" i olika färger och former. Sätt ord på vad som görs i aktiviteten, exempelvis "gräver", "vänder" eller "rasar". För stegvis in beskrivningar som "stor spade" och "liten spade". Förstärk med kroppsspråk när du säger "stor" och "liten".	Ordförrådsutveckling och begreppsbyggnad i relation till platsen, aktiviteten och ämnesområdet. Förmågan att koppla ihop verb och substantiv, vilket kan bidra till att barnet på sitt sätt sätter ihop ord till meningar. Detsamma gäller för att koppla ihop substantiv med adjektiv, till exempel: en tung hink eller en gul spade.	Interagera i leken med varje barn genom att möta barnets blick, och svara med ord och gester. Upprepa ord och meningar och bekräfta barnets försök att uttrycka sig. Växla mellan att upprepa det barnet säger med att variera och fylla på barnets ordförråd. Ta successivt in fler föremål i leken.
LEK	Lek med bygg- och konstruktionsmaterial, exempelvis med klossar och djur, tillsammans med en vuxen som samtalar med barnen. Uppmärksamma ord och begrepp visuellt med bilder och texter, ibland på flera språk om det finns i barngruppen.	Interaktion med en språk-medveten, närvarande vuxen kan främja begreppsbyggnad, ordförråd, meningsbyggnad, delaktighet, förståelse och berättande. Användning av ord och begrepp på flera språk för samma sak samtidigt kan främja delaktighet och språkförståelse. Att föra in text på olika sätt i leken kan bidra till barnets intresse för läs- och skrivaktiviteter och förståelse för kopplingen mellan ord och symboler.	Tillför fler material, lägg exempelvis till tygblommor eller pinnar och stenar och benämna föremålen. Lek och utforska betydelser av ord, språk och dess former tillsammans med barnen.
LEK	Gestaltande fantasilek med hattar, väskor och lekmat där den vuxne aktivt deltar och använder verbalt språk och kroppsspråk i leken.	Barnets ordförråd, språkförståelse och förmåga att uttrycka sig i hela meningar samt minnesförmågan.	Pröva lekröster, lägre tonhöjd ("mörk röst") och högre tonhöjd ("ljus röst") med inlevelse. Följ upp leken och utveckla den vid nästa tillfälle.
LEK	Drama- och rollekar, exempelvis "fikastund"; ställ i ordning miljö och material för att fika. Barnen får välja några låtsasbakverk. Efteråt får de berätta för någon annan om vad de gjorde i leken.	Barnets språkförståelse liksom uppbyggnaden av ordförrådet, turtagning och att uttrycka sig i hela meningar. Minnes- och berättarförmågan.	Modellera leken, till exempel: "Kan du hålla upp kaffe till mig?", "Vad kostar en smörgås?" Låtsas använda ett betalkort. Benämna vad som görs, till exempel: "Jag vill ha en bulle, tack". "Bullen smakar kanel". Benämna föremålen med tydligt uttal och använd dem i hela meningar. Vänta in barnet innan du säger vad det är för föremål – barn behöver tanketid. Låt barnen vara med att bygga upp fika-miljön.
LEK	Upprepa sånger som barnen gillar. Pröva rörelsesånger och enkla ramsor. Räkna högt tillsammans: 1-2-3, klappa händer och stampa i takt.	Minnesförmågan främjas av sånger och ramsor. Ordförråd och meningsbyggnad. Ramsräkning.	Upprepa sånger och ramsor för att alla barn ska ha möjlighet att lära sig dem. Om möjligt ta reda på hur man räknar på olika språk som finns representerade i barngruppen.

AKTIVITET	SPRÅKFRÄMJANDE SITUATION	VAD KAN FRÄMJAS?	FÖRSKOLLÄRARENS/ ARBETSLAGETS ROLL
BERÄTTANDE	Berätta en saga flera gånger så att barnen känner igen den. Använd rekvisita till sagan i form av föremål. Utforska om ni kan varva med ord i sagan på de språk som representeras i barngruppen. Berätta om något som innehåller orsak – verkan. Exempelvis: "Om någon tappar en tung sten på foten så gör det ont".	Grammatisk utveckling och förståelse för hur ord och meningar hänger ihop. Förmågan att lyssna, vilket är grundläggande för barns språkutveckling. Förmågan att förstå kausalitet, det vill säga orsak-verkan, samt förmågan att uttrycka det med ord.	Lyssna in om barnen är uppmärksamma. Fånga upp de barn som inte är uppmärksamma på sagan och försök engagera dem. Anpassa berättandet efter barnen och deras olika förutsättningar. Använd kroppsspråk, blick, (lek-)röst och olika föremål för att locka barnen att lyssna och att berätta själva.
BERÄTTANDE	Berätta samma saga som ovan igen. Använd samma rekvisita, upprepa handlingen och lägg till någon liten ny detalj eller andra föremål.	Förmågan att förstå en berättelsestruktur. Det vill säga att berättelser har en början, en handling och ett slut, och kan upprepas.	Om barnet finner det krävfullt att berätta, underlätta genom att ge ledtrådar som exempelvis: "Vad hände sedan?" eller visa föremål och bilder.
BERÄTTANDE	Berätta sagan utan rekvisita, utelämna ord och be barnen fylla i, eller be dem berätta för den vuxne.	Berättarlust och berättarglädje. Ordförråd, grammatisk utveckling och förmågan att berätta för andra.	
LÄSNING	Läs en bok högt och visa bilderna. Stanna vid ett uppslag och samtala om innehållet och illustrationerna. Benämna och betona det som barnen uppmärksammar, exempelvis bilder och bokstäver, och interagera med barnen.	Symbolisk representation, det vill säga förståelse för att ord kan representeras som visuella bilder. Samtidigt främjas tidig litteracitet och förståelse för att ord kan representeras som bokstäver. Förmåga att förstå en boks handling, vilket kan ge känsla av trygghet.	Följ upp, planera och genomför kontinuerligt högläsning, boksamtal och andra aktiviteter kopplade till boken. Se till att det finns tillgängliga böcker på olika språk i förskolan, gärna med innehåll som matchar miljöerna och byt ut böcker när det behövs.
LÄSNING	Välj ett uppslag i en bok och skapa en lek med barnen utifrån berättelsens innehåll.	Att gemensamt leka berättelsens innehåll kan bidra till barnets förståelse av ord, språk och det lästa innehållet.	Välj böcker utifrån barnens intresse och med lagom komplex språknivå. Erbjud flera exemplar av samma bok, om möjligt på flera språk.
LÄSNING	Läs en bok flera gånger och be barnen fylla i ord som utelämnas. Gör egna böcker med bilder och ord som barnen känner igen.	Förståelsen för att tal, bild och skrift hör ihop i bokläsning. Barnets språkliga förståelse och ordförråd. Igenkänning kan främja självkänslan och språkförståelse.	Läs med inlevelse: med lägre tonhöjd ("mörk röst"), högre tonhöjd ("ljus röst") och med olika röster, gester och minspel. Ge barnen utrymme att vara delaktiga under läsningen. Skapa läsmiljöer med tillgängliga böcker som bjuder in barnen att spontant bläddra och titta i böcker. Uppmuntra barnen att ha egna stunder med böcker i läshörnan.
LÄSNING	Dramatisera boken, inta olika roller och använd bilder, musik och rekvisita.	Förmågan att associera och fantisera, vilket kan öka förmågan att bygga föreställningsvärldar.	Följ upp och notera barnens respons, exempelvis vad de pekar på. Samtala om innehållet i boken eller dramat. Vänta in barnens respons, håll kvar ämnen som barn visar intresse för.

AKTIVITET	SPRÅKFRÄMJANDE SITUATION	VAD KAN FRÄMJAS?	FÖRSKOLLÄRARENS/ ARBETSLAGETS ROLL
SKAPANDE	Erbjud en liten grupp barn att gemensamt teckna något som är aktuellt på förskolan, exempelvis "många myror" på ett stort papper på golvet. Sätt upp den färdiga myrbilden på väggen och fortsätt att samtala med barnen om bilden och myrorna.	Förståelse för och kopplingen mellan, former, symboler och talade ord och samtal. Berättarförmågan.	Sätt ord på formerna som framträder. Ställ öppna frågor med ett nyfiket förhållningssätt. Vänta in barnens ord och hjälp dem att utveckla sitt språk vidare mot ett mer avancerat. Skriv ner vad barnen säger.
REGELLEK	Genomför lekar med enkla regler där barnen samarbetar, pratar och väntar på sin tur. Visa och berätta för barnen hur lekarna går till. Använd bilder, förklara och visa med kroppen.	I lekar med bestämda regler och i instruktioner främjas språkförståelse. När barn får öva på turtagning främjas sociala färdigheter som behövs för att kunna föra ett samtal.	Stötta, språkligt och fysiskt, de barn som har svårt att komma in i leken. Uppmärksamma hur barnen förstår och deltar i leken. Notera vid behov också barnens användning av andra språk än svenska och integrera enskilda begrepp på fler språk för att gynna förståelse och interaktion.
REGELLEK	Upprepa lekar med regler ofta så att alla barn lär sig och kan delta och genomför lekarna ute och inne. Pröva lekar där barn får vänta på sin tur, svara och ställa frågor, som liknar samtalets "fram-och-tillbaka-struktur".	Förståelse för att ta och ge instruktioner, samspel och turtagning. Förmåga att delta i samtal och förstå dess "fram-och-tillbaka-strukturer".	Välj ut några enkla lekar som regelbundet återkommer. Skriv ned lekens regler och använd samma ord när olika vuxna leder leken.

Exempel på språkfrämjande undervisning

Fortsatt språkutveckling

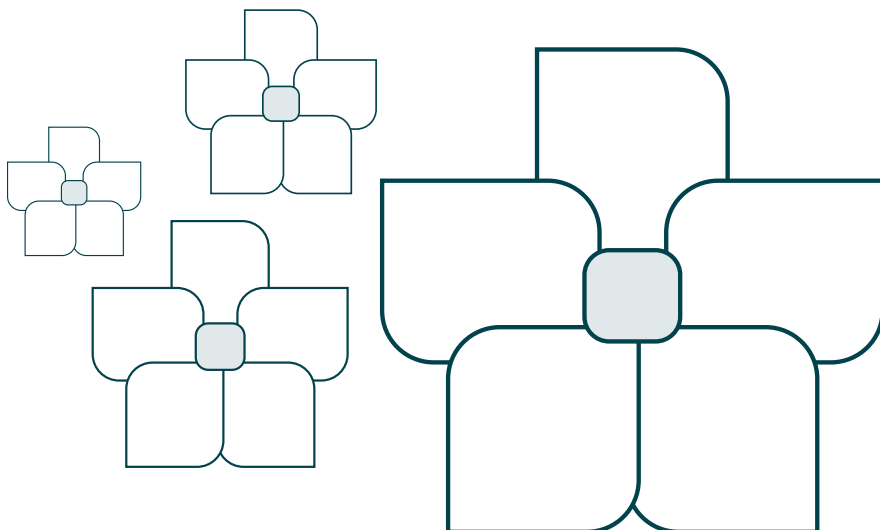
Det är förskollärarens som har ansvar för undervisningen men arbetslaget har gemensamt ansvar för att stimulera och följa upp barns språkutveckling. Här finns exempel på undervisning som förskollärare tillsammans med de som ingår i arbetslaget kan använda för planering, genomförande och uppföljning av språkfrämjande undervisning för varje barn. Här finns också exempel på vad som kan främjas samt exempel på vad förskolläraren och arbetslagets roll kan vara. Undervisningen måste dock anpassas till den egna barngruppen och enskilda barn, samt den organisation och miljö som förskolan har att förhålla sig till.

AKTIVITET	SPRÅKFRÄMJANDE SITUATION	VAD KAN FRÄMJAS?	FÖRSKOLLÄRARENS/ ARBETSLAGETS ROLL
VARDAGSSITUATION	Måltid och samtal om olika maträtter, kryddor, ingredienser och recept. För samtal vid måltiden om vad som har hänt på morgonen och vad som ska hända senare.	Barnets språkförståelse, uppbyggnad av ordförråd, interaktion med andra och turtagning. Samtal om dåtid och framtid kan främja barnets minnesförmåga och förmåga att planera. Samtalet kan främja möjligheten att kunna föreställa sig dagens aktiviteter (mer abstrakt) och ordförrådet fylls på. Att barnet berättar själv kan främja minne, ordförråd, meningsbyggnad och barnets språkliga fantasi.	Ansvara för att alla barn får talutrymme, fördela ordet och benämna det som finns på bordet. Tillför nya ord, beskriv maträtterna och samtala om smak, konsistens och innehåll i recept. Berätta vad ni själva tycker om för mat för att inspirera barnen att berätta vad de gillar. Sätt ord på handlingar: "Nu delar jag potatisen i fyra delar med min kniv". "Det är fem färger på min tallrik". Stötta barnen att sätta ord på det som har hänt och det som ska hända. Samtala i olika tempus – dåtid, nutid och framtid.
LEK	Gå på "sakletarpromenad" tillsammans, som Pippi Långstrump, upptäck och samtala om vad som finns i närområdet.	Barnets ordförråd när det får lära sig ord för den lokala närmiljön, till exempel namn på gator, parker och affärer. Att berätta om promenaden i efterhand kan främja meningsbyggnad, ordanvändning i dåtid och barnets minne.	Bli samtalsledare på promenaden, ta upp och benämna det ni ser längs med vägen. Samarbeta om att definiera sammansatta substantiv till exempel ytterdörr och bildörr. Följ upp och samtala om hur ni i arbetslaget kan bli bättre på att vara språkliga förebilder.
LEK	Lek utomhus på gården eller i skogen; rollekar, fantasilekar eller boklekar – det vill säga en berättelse med början, handling och slut.	Att associera och leka med hur ord hänger ihop kan främja ordförrådet. Barnets berättarförmåga kan stärkas, vilket förbättrar minne, ordförråd och förmåga att uttrycka sig och förstå hela meningar.	Medverka själva i leken, svara på frågor och tillför nya ord. Följ upp om barnen säger ord på olika språk, skriv in dem i "ordkartor" som arbetslaget kan använda gemensamt. Fyll på ordkartorna successivt och översätt ord till barnens olika förstaspråk.
LEK	Lek med att placera olika föremål och personer i olika positioner, exempelvis under/över och bakom/framför ett bord.	Ordkännedom och vad olika funktionsord, såsom prepositioner, betyder och hur de används.	Bestäm exempelvis funktionsord vecka för vecka som arbetslaget fokuserar på.

AKTIVITET	SPRÅKFRÄMJANDE SITUATION	VAD KAN FRÄMJAS?	FÖRSKOLLÄRARENS/ ARBETSLAGETS ROLL
LEK	Lek med språkljud, öva på att uttala exempelvis många konsonanter i följd; "skrapa", "struts" eller "strimma" i nonsensverser och sånger. Bokstäver som fysiskt lekmaterial kan läggas till, till exempel träbokstäver.	Poesi och nonsensord kan främja förståelsen för hur språkljud uttalas och sätts samman. Att öva på språkljud och stavelser främjar barns tidiga läs- och skrivutveckling.	Synliggör några aktuella bokstäver och ord med stöd av visuella bilder.
LEK	Rimma på ord som ligger nära barnens intressen, såväl nonsensord som riktiga ord.	Ordförråd, minne, lyssnande och uppmärksamhet på ljud.	Följ upp och skriv ned det som sägs så det går att ta upp igen vid ett senare tillfälle.
LEK	Rollek, exempelvis "djursjukhus"; barnen och förskollärare eller de andra som ingår i arbetslaget tar olika roller som veterinär, husse, matte eller djur. Sätt ord på vad som har hänt med djuren och hur de kan bli friska. Byt roller. Efteråt får barnen berätta för någon annan om vad som har hänt på djursjukhuset.	Barnets språkförståelse, uppbyggnad av ordförråd, turtagning, minne och förmåga att uttrycka sig i hela nya meningar. Förståelse för hur språk används i sociala sammanhang.	Benämna djur och föremål med tydligt uttal och använd hela meningar. Modellera leken, exempelvis: "Nu kom det en skadad kattunge som behöver hjälp", "Varsågod här är ett stetoskop". Sätt ord och meningar på leken, såsom: "Var gör det ont?", "Vad har hänt?". "Hon blev påkörd och skadade benet". Vänta in barnet innan ni säger vad det är för föremål – barn behöver tanketid. Låt barnen vara med att bygga upp djursjukhuset, det ger ytterligare tillfällen till att främja barnens språk samt motivation och engagemang för leken hos barnen.
LEK	Klappa stavelser och öva på rytmer.	Barnets förmåga att lyssna efter stavelser och språkets form.	Visa med kroppen, var tydlig och upprepa ofta, klappa gärna barnens namn.
LEK	Skapa lekar omkring ord, exempelvis hur ord ändras om första bokstaven eller ljudet tas bort, eller skapa nya, sammansatta ord av det som är aktuellt på förskolan. Tala "i-språket"; byt ut alla vokaler i ord till "i" och lek med språkets form och struktur, exempelvis i; glass → "gliss", boll → "bill", hoppa → "hippi".	Förståelse för vad olika ord betyder. Lekfullhet och laborerande med språkets form främjar språklig medvetenhet.	Tänk på att uttala orden långsamt och tydligt, visa med bilder och vänta in att alla barn förstår hur leken går till.

AKTIVITET	SPRÅKFRÄMJANDE SITUATION	VAD KAN FRÄMJAS?	FÖRSKOLLÄRARENS/ ARBETSLAGETS ROLL
BERÄTTANDE	Börja en berättelse och be barnen fylla på med egna berättelser.	Barnets förmåga att berätta, minnas, sätta samman ord till meningar och meningar till berättelser. Barnets förmåga till lyssnande och språk- och ordförståelse. Att fortsätta en redan påbörjad berättelse kan främja barnets lust att berätta.	Inspirera barnen att berätta genom att själva vara berättande förebilder. Berätta exempelvis om vad ni såg på väg till förskolan, med inlevelse och många detaljer. Be barnen fylla på med egna berättelser. Följ upp och notera vilka barn som berättar, gör situationerna tillgängliga för alla barn. Att berätta är en komplex förmåga som barnet kan uppleva som krävfull. Underlätta därför för barnet genom att ge verbala ledtrådar exempelvis i form av "Vad hände sedan?" eller med föremål och bilder.
BERÄTTANDE	Be barnen berätta om vad de lekt i skogen. Skriv ned, lägg till fiktiva detaljer och utöka berättelsen med fantasi.	Att hitta på och fantisera kan främja berättandeförmåga, meningsbyggnad och minne.	Använd bilder och/eller föremål som stöd för minnet vid återberättande. Följ upp genom att lyssna på barnens egna berättelser. Spela in, skriv ned och återberätta. Ställ öppna frågor som uppmuntrar till berättande.
BERÄTTANDE	Dramatisera berättelser och använd rekvisita. Förbered till exempel en sagoväska med föremål som bjuder in till berättande.	Att använda kroppen och konkreta föremål kan utveckla ordförrådet och tydliggöra sambandet mellan ord och den fysiska miljön.	Återberätta för barnen, lägg till detaljer och variera rösten.
BERÄTTANDE	Berätta till bilder som förvaras i bildlådor eller korgar.	Samtal med nya ord och uttryck kan främja barnets ordanvändning och förmåga att berätta.	En genomtänkt och strukturerad undervisning kopplat till bilderna i lådor och korgar.
LÄSNING	Interaktiv bokläsning, bild- och textsamtal utifrån både skönlitteratur och sakprosa.	Förståelse för hur talade och skrivna ord låter, vad ord och meningar betyder samt hur man kommunicerar i tal. Språkförståelse, ordförråd, begreppsförståelse, förmåga att använda ord, minne, turtagning och interaktion.	Planera, genomför och följ regelbundet upp högläsning, samtal om bild och text samt återkommande bokaktiviteter. Välj böcker som passar barngruppen och enskilda barn. Låt även barnen vara med och välja böcker. Uppmärksamma hur barnen tar till sig innehållet.
LÄSNING	Inspirera barnen till eget läsande och tolkande av bilder och böcker. Till exempel att sitta ensam med en bok eller att sitta tillsammans med andra barn med varsin bok. Vuxna och barn kan också samtala om böcker de tycker om.	Lust och intresse för böcker och läsning. Förståelse för att läsaktiviteter kan se olika ut.	Skapa inbjudande läsmiljöer med lättillgängliga böcker och bekväma möbler, och låt barnen vara med att inreda dem. Se till att det finns tillgängliga böcker på olika språk i förskolan. Uppmuntra egna lässtunder och att barnen tar med favoritböcker. Sitt tillsammans med barnen och visa gärna en egen favoritbok. Förmedla att böcker och läsning är viktigt.

AKTIVITET	SPRÅKFRÄMJANDE SITUATION	VAD KAN FRÄMJAS?	FÖRSKOLLÄRARENS/ ARBETSLAGETS ROLL
LÄSNING	Läs text högt och rytmiskt tillsammans, med handklapp för varje stavelse.	Medvetenhet om hur ord uttalas och hur de kan delas upp i mindre enheter.	Visa med kroppen, läs med inlevelse, var tydlig och upprepa samma ord flera gånger.
LÄSNING	Skapa boksamtal med äkta nyfikna frågor till barnen om hur de upplever det lästa innehållet, till exempel: "Var det något som ni kände igen?", "Vem är trollet nu?" eller "Var det något som var konstigt?"	Förståelsen för att en berättelse kan förstås på flera sätt. Det beror på vem som berättar och vilket perspektiv som tas i berättandet.	Läs med inlevelse, och ge varandra feedback i arbetslaget. Uppmuntra barn att själva läsa och berätta om böcker. Var läsande förebilder.
SKAPANDE	Möjliggör för barnen att i flera steg gestalta något utifrån aktuellt innehåll i förskolan, exempelvis pågående tema om fåglar. Introducera skapande aktiviteter i flera steg där barnen får använda sina kroppar, till exempel "flyga och gå som tranor", teckna olika delar av tranor och skapa berättelser om tranor som hittar på något busigt. Synliggör processen genom att låta barnen rita eller skriva och vara med och utveckla berättelsen.	Ett ökat ordförråd, minne och att begrepp kopplas till innehållet. Språkanvändning, gemensamt meningsskapande och förståelse för olika perspektiv. En djupare förståelse för det aktuella innehållet.	Prata om hur ni kan utveckla en mer medveten språkinteraktion med barnen. Guida och led undervisningen för att främja ett mer avancerat språk.
REGELLEK	Genomför regellekar som främjar språket, där barnen behöver uttrycka sig för att kunna delta, exempelvis "Gör si, gör så" och "Följ John".	Språkanvändning, koncentration, minne, ordförråd och turtagning. Interaktion mellan barnen främjar förmågan att delta i samtal, lyssna och återkoppla. Förmågan att koppla ihop handling och ord.	Led lekar med regler och ge tydliga instruktioner med enkla fraser. Visa tydligt hur leken går till, vems tur det är och hur leken ska avslutas. Uppmärksamma barnens användning av språket i lekarna.
REGELLEK	Lek gissningslekar och frågesportslekar.	Språkförståelse, turtagning och minne.	Var en demokratisk förebild och använd ett tydligt språk.

Anteckningar

Anteckningar

Skolverket

www.skolverket.se